

ЕВРОПСКИ ПРОСТОР ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА – ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА

КОМИНИКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ МИНИСТРА ЗАДУЖЕНИХ ЗА ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ У ЕВРОПИ, БЕРГЕН, 19-20. МАЈ 2005.

Ми, министри задужени за високо образовање у земљама учесницама у Болоњском процесу, смо се састали на полугодишњем састанку да бисмо одредили циљеве и приоритете до 2010. године. На овој конференцији, дочекали смо Јерменију, Азербејџан, Грузију, Молдавију и Украјину као нове земље - чланице Болоњског процеса. Ми сви делимо заједничко разумевање принципа, циљева и обавеза Процеса који је описан у Болоњској декларацији и у одговарајућим коминикеима са министарских конференција у Прагу и Берлину. Ми потврђујемо своју обавезу да координишемо Болоњски процес у циљу успостављања обласи високог образовања у Европи до 2010. године, и обавезујемо се да помогнемо новим земљама учесницама да примене циљеве Процеса.

I ПАРТНЕРСТВО

Истичемо централну улогу институција високог образовања, њиховог професорског кадра и студената као партнера у Болоњском процесу. Њихова улога у примени Процеса постаје све важнија нарочито сада када су у току неопходне законске реформе, и ми их охрабрујемо да наставе и појачају напоре да би створили јединствено подручје високог образовања у Европи. Поздрављамо велику посвећеност Процесу коју су показале институције високог образовања широм Европе, и препознајемо уједно да је потребно време да би се оптимизирао утицај структуралних промена курикулума и тако омогућило увођење нове технике предавања и учења која је потребна Европи.

Изузетно је значајна подршка коју су нам пружиле бизнис организације и социјални партнери и радујемо се појачаној сарадњи на путу до остваривања циљева Болоњском процеса. Такође нам је драго да поздравимо доприносе међународних институција и организација који су партнери у овом Процесу.

II ПРОЦЕНА СТАЊА

Посебну пажњу обраћамо на значајан напредак у остварењу наших циљева, који су установљени Званичним извештајем 2003-2005 Групе за праћење, објављеним у *Trends IV* извештају и у извештају Европске уније студената «*Болоња у очима студената*».

На нашем састанку у Берлину, тражили смо од Групе за праћење полугодишњу процену стања, са нагласком на три ствари: систем степеновања, обезбеђење квалитета и признавање степена и трајања студија. Из извештаја о процени стања, закључујемо да је значајан напредак остварен у овим приоритетним областима. Веома је важно да се осигура да напредак буде уједначен у свим земљама учесницама. Стога препознајемо потребу за бољом разменом експертиза како би се ојачали капацитети како на нивоу институција тако и на Владином нивоу.

Систем степеновања

Закључујемо са задовољством да се систем заснован на два циклуса већ увелико примењује, тако да је више од половине студената уписано по том принципу у већини земаља. Ипак, још увек постоји извештај вакуум између циклуса.

Такође, постоји потреба за интензивнијим дијалогом, у којем треба да учествују и Владе, институције и социјални партнери, да би се повећала запосленост магистара, и то нарочито на одговарајућим местима у јавном сектору.

Усвајамо заједнички оквир квалификација у Европском простору високог образовања, који подразумева три циклуса (укључујући, у националном контексту, могућност непосредних квалификација), опште одредбе за сваки циклус засноване на исходу процеса учења и компетенцијама, као и на рангу бодова у првом и другом циклусу. Ми се обавезујемо да елаборирамо национални оквир за квалификације у Европском простору високог образовања до 2010. године, при чему би рад на овоме започео до 2007. године. Стога, тражимо од Групе за праћење да нам поднесе извештаје о даљој имплементацији заједничког оквира.

Подвлачимо значај тога да заједнички оквир у Европском простору високог образовања буде комплементаран у свим земљама чланицама, што треба да важи и за предложен шири оквир квалификација за доживотно учење које обухвата и опште образовање, и стручно образовање и праксу, што се све сада развија у Европској унији као и у земљама учесницама. Тражимо да Европска комисија у потпуности консултује све стране укључене у Болоњски процес у вези са тим како рад напредује.

Осигурање квалитета

Скоро све земље су обезбедиле услове за систем осигурања квалитета који се заснива на критеријуму успостављеном Берлинским коминикеом са нагласком на високом степену сарадње и умрежавања. Међутим, има још тога да се уради на даљем напретку, нарочито у погледу укључености студената у цео процес и у погледу међународне сарадње. Нарочито желимо да подстакнемо институције високог образовања да наставе са својим напорима на побољшању квалитета активности кроз систематично увођење интерних механизма и њиховој директној повезаности са екстерним обезбеђењем квалитета.

Усвајамо стандарде и опште одредбе у Европском простору високог образовања које је предложила Европска асоцијација за осигурање квалитета у високом образовању. Посвећујемо се увођењу предложеног модела за уједначену контролу обезбеђивања квалитета, коју спроводе посебне агенције у државама, руководећи се опште прихваћеним одредбама и критеријумима. Предлажемо да практичност примене даљег развоја Европска асоцијација за осигурање квалитета у високом образовању спроведе у сарадњи са Европском универзитетском асоцијацијом, Европском асоцијацијом институција високог образовања и Националним студентским унијама у Европи, који би нас преко Групе за праћење обавештавали о свему овоме. Подвлачимо значај сарадње између ових националних агенција у раду на побољшању међусобног признавања одлука о акредитацији и осигурању квалитета.

Признавање степена и трајања студија

Истичемо да је 36 од 45 земаља учесница одобрило Лисабонску конвенцију. Такође захтевамо и од оних које то нису урадиле да без одлагања одобре исту. Ми се обавезујемо да обезбедимо пуну примену принципа и одлука из те Конвенције, и да их инкорпорирамо у националне законске оквири на прикладан начин. Тражимо од свих страна које су учеснице овог процеса да приону на идентификовање проблема у вези са ENIC / NARIC мрежама. Ми ћемо саставити националне акционе планове да бисмо побољшали квалитет процеса који подразумева признавање страних квалификација. Ови планови ће чинити део националног извештаја сваке земље за следећу министарску конференцију. Задовољни смо допунским текстовима Лисабонске конвенције, те позивамо државне ауторитете и остале заинтересоване стране да препознају заједничке степене које су признале две или више земаља у Европском простору високог образовања.

Ми видимо развој националног и Европског оквира за квалификације као могућност за даље уграђивање процеса доживотног учења у високо образовање. Радићемо са институцијама високог образовања и осталим институцијама да бисмо побољшали признавање претходног учења, које укључује, тамо где може, неформални процес учења за приступ програмима високог образовања.

III БУДУЋИ ИЗАЗОВИ И ПРИОРИТЕТИ

Високо образовање и истраживање

Подвлачимо значај високог образовања у даљем унапређивању истраживања, и значај истраживачког процеса у обезбеђивању економског и културног развитка друштава и друштвене кохезије. Истичемо да напори да уведемо структуралне промене и побољшамо квалитет предавања не би требало да умање напоре да ојачамо истраживање и увођење новина. Стога истичемо значај истраживања и обуке за истраживање у одржавању и побољшању квалитета и ојачавању

конкурентности и атрактивности Европског простора високог образовања. Имајући у виду остваривање бољих резултата, препознајемо потребу да ојачамо јединство између сектора високог образовања и осталих истраживачких сектора у свим земљама као и између Европског простора високог образовања и Европског истраживачког простора.

Да бисмо постигли ове циљеве, квалификације на постдипломском нивоу требало би уједначити са заједничким оквиром Европског простора високог образовања, и то користећи приступ који се заснива на резултатима. Кључна компонента постдипломских студија је побољшање знања кроз истраживачки рад. Узимајући у обзир потребу за осмишљеним постдипломским програмима и потребу за транспарентним надзором и процењивањем, сматрамо да је нормалан период трајања трећег циклуса у већини земаља највише 3 до 4 године. Подстичемо универзитете да обезбеде да њихове постдипломске студије промовишу интердисциплинарност и размену и пренос вештина, чиме се излази у сусрет све већим потребама тржишта рада. Морамо да обезбедимо пораст броја постдипломаца који би у Европском простору високог образовања усавршавали истраживачки рад. Ми гледамо на кандидате који су у програмима трећег циклуса и као на студенте и као на истраживаче у раној фази. Поверавамо болоњској Групи за праћење задатак да позову Европску асоцијацију студената и остале заинтересоване партнере да припреме извештај под надзором Групе за праћење о даљем развоју основних правила за програме постдипломских студија, како би га представили министрима 2007. године. Претерано уређење постдипломских студија се мора избећи.

Друштвена димензија

Друштвена димензија Болоњског процеса је саставни део Европског простора високог образовања и неопходан услов за атрактивност и конкурентност истог. Стога се посвећујемо обезбеђењу квалитета високог образовања и омогућавању његове подједнаке доступности свима, имајући у виду потребу да се обезбеде одговарајући услови за студенте како би могли да заврше своје студије без икаквих препрека везаних за њихово економско и друштвено порекло. У циљу ширења доступности високог образовања свима, друштвена димензија подразумева и мере које би Влада предузела да помогне студентима, нарочито онима из социјално угрожених група, који немају финансијске и економске могућности да обезбеде себи ментора и саветника.

Промоција мобилности

Сматрамо да је мобилност студената и академског и административног особља у оквиру простора земаља учесница један од кључних циљева Болоњског процеса. Свесни да још увек постоје многи проблеми које треба превазићи, наша обавеза је да олакшамо могућност преносивости грантова и кредита у циљу да мобилност у оквиру Европског простора високог образовања постане реалност. Појачаћемо

напоре да отклонимо препреке за повећање мобилности тиме што ћемо олакшати добијање виза и дозвола за рад и тиме што ћемо подстаћи учешће у програмима мобилности. Позивамо институције и студенте да користе у потпуности програме мобилности, јер се на тај начин омогућава признавање трајања студија и у иностранству.

Атрактивност Европског простора за високо образовање и сарадња са осталим деловима света

Европски простор високог образовања мора да буде отворен и атрактиван и за остале делове света. Наш допринос обезбеђивању доступности образовања свима треба да буде константан и у складу са тренутним међународним радом на развијању упутстава за квалитетно обезбеђивање мобилности високог образовања. Непрестано истичемо да у међународној академској сарадњи, треба да превладавају академске вредности. Ми посматрамо Европски простор високог образовања као спону са системима високог образовања из других делова света, која стимулише уравнотежену размену студената и академског кадра и сарадњу између институција високог образовања. Подвлачимо значај међусобног разумевања и поштовања. Очекујемо да повећамо разумевање Болоњског процеса на осталим континентима, тиме што ћемо поделити са њима своја искуства у процесима реформи. Наглашавамо потребу за дијалогом око питања која су од обостраног интереса. Осећамо потребу да идентификујемо регионе потенцијалних партнера и повећамо размену идеја и искустава са тим регионима. Тражимо од Групе за праћење да елаборира и прихвати стратегију екстерног карактера.

III ПРОЦЕНА МОГУЋЕГ НАПРЕТКА ДО 2007. ГОДИНЕ

Обавезујемо Групу за праћење да континуирано и отворено процењује стање и подноси извештаје за следећу министарску конференцију на време. Очекујемо да се процени стање одговарајуће методологије и области система степеновања, осигурања квалитета и признавања степена и трајања студија, а да се до 2007. године већ увелико почне са применом ова три непосредна приоритета.

Све у свему, тежимо напретку у следећем:

- Примени стандарда и упутстава за осигурање квалитета прописаних у извештају «Европске асоцијације за осигурање квалитета у високом образовању»;
- Примени националних оквира за квалификације;
- Награђивању и препознавању заједничких степена, укључујући и постдипломски ниво;
- Стварању могућности за прилагодљиве наставне програме високог образовања, укључујући и процедуре за признавање претходног учења.

Такође обавезујемо Групу за праћење да представи упоредне податке о мобилности академског кадра и студената, као и податке о социјалном и економском положају студената у земљама учесницама. То би представљало основу за будућу анализу стања и припремање писмених извештаја за следећу министарску конференцију. Будућа процена стања мора да узме у обзир социјалну димензију горе дефинисану.

V ПРИПРЕМА ЗА 2010. ГОДИНУ

Полазећи од досадашњих достигнућа у Болоњском процесу, ми желимо да успоставимо Европски простор високог образовања који је заснован на принципу квалитета и транспарентности. Морамо неговати културну различитост, што доприноси развоју друштва заснованог на знању. Подржавамо принцип друштвене одговорности у области високог образовања у контексту сложених модерних друштава. Пошто је високо образовање смештено на раскршћу истраживања, образовања и иновација, то је уједно и кључ европске конкурентности. Како се приближавамо 2010. години, преузимамо на себе обавезу да обезбедимо неопходну аутономију институцијама високог образовања, како би примениле договорене реформе, и ми препознајемо потребу за финансирањем ових институција.

Европски простор високог образовања је састављен из три циклуса, при чему сваки ниво има улогу припремања студента за тржиште рада, за њихово даље усавршавање и развој способности и за активно учествовање у грађанском друштву. Заједнички оквир за квалификације, усаглашен сет европских стандарда и упутстава за осигурање квалитета и признавање степена и трајање студија су такође кључне карактеристике структуре Европског простора високог образовања.

Прихватимо сет закључака из Берлина, где између осталог стоји да су нова саветодавна тела Групе за праћење следеће чланице: Међународна образовна пан-европска структура, Европска асоцијација за осигурање квалитета, и Унија европске конфедерације индустријалаца и послодаваца.

Пошто Болоњски процес води ка уређењу Европског простора високог образовања, ми морамо да узмемо у разматрање одговарајуће припреме неопходне за обезбеђење континуираног развоја до 2010. године, а Група за праћење мора да истражи све проблеме везане за исто.

Следећа министарска конференција биће у Лондону 2007. године.